

бүлелиниң болгаш өҗеҗи-тиң шилчилер Кызыл туғун база ағша шаңналды Калуга хоорайға тывыскан.

Миров, Уссурийск, Казань, Октябрьский, Иваново, Горький, Химкам, Денда-Ростав, Воронеж, Брянск хоарайларға база бирги чарлерни тывыскан.

(СЗТА).

СИБИРЬНИН ШЕРИГ ОКРУГУНУН БЫРЫ БОЛГАШ ТАНЫЧ АНСАМБЛЫННИН БОЛУК АРТИСТЕРИНТЕ ТЫВА АССР-НИН АЛДАР-ЛЫГ АРТИСТИ ДЕН ХУНДУЗУГ АТТЫ ТЫПЫСАР ДУГАЙЫНДА ТЫВА АССР-НИН ДЭЭДИ СОВЕДИНИН ПРЕЗИДИУМУНУН ЧАРЛЫНЫ

ССР-нин уластарынын музыка-хореография уран чууун Совет Тыванын ажалчы чонларына пропагандалаарына чогадыкчы чедикчилерин болгаш ачы-хавылазы деп Тыва АССР-нин алдарлыг артисти деп атты тыпсыр болза: Евгений Александрович Андроновка — ансамблдин оркестр удуруткучу; Виктор Петрович Морозовка — ансамблдин уран чуу удуруткучу; Николай Исакович Лукинский — ансамблдин ыраа-мылы.

Тыва АССР-нин Дээди Советинин Президиумунун Даргазы Б. ДОЛЧАНМАА

Тыва АССР-нин Дээди Советинин Президиумунун Секретары К. БУДУК-ООЛ.

Кызыл хоорай, 1971 чылдын август 26.

ӨВҮР РАЙОННУН УЛУС СУДУНУН УЛУС ШИИТКЕКЧИЗИН СОҢГУУР ДУГАЙЫНДА ТЫВА АССР-НИН ДЭЭДИ СОВЕДИНИН ПРЕЗИДИУМУНУН ЧАРЛЫНЫ

«РСФСР-нин районнар (хоорайлар) улус судтарынын соңгуур дугайында Дүрүмүн» 63 болгаш 69 чүдүрлеринге дууш-тур Тыва АССР-нин Дээди Советинин Президиумунун ДОК-ТААДЫРЫ БОЛЗА:

Өвүр районун улус шийткекчилик олгенин барымдаа-лаш Өвүр районун улус шийткекчилик 1971 чылдын сентябры 12-де, өскөсөөдө соңгуур.

Тыва АССР-нин Дээди Советинин Президиумунун Даргазы Б. ДОЛЧАНМАА

Тыва АССР-нин Дээди Советинин Президиумунун Секретары К. БУДУК-ООЛ.

Кызыл хоорай, 1971 чылдын август 25.

ДУРЖУЛГА АЛЫР ДЭЭШ

ИОШНАР-ОЛА. (СЭТА-нын көрр.). Август 24-те ыназ Россия Федерациянын малчынарнын семинары амыт-тыгын. Оок темасы—Марий АССР-нин колхозтарынын болгаш совхозтарынын мал ажалын улутпурге үндөйлөп чору-дарыкче шилчидеринин талазы-биле ажалдарынын дуржул-газын өөренип көөрү болур.

Республиканын ажил-агыйлары Россияга бир дугаарында мал ажалынга күчүлүг улутпур базазын тургузуп, механи-застандырган улуг комплекстерин кылып агаалып болгаш ми-ниинин бугурулгезинин амыттыг болуун дымка улгатырарын чедип алганын. Ычангаш мал ажалынын продукциязын бот-үнези чыгыш. Сөөлгү үш чартын чыл агуузунада сүт бугурур чеди фабрикалары, хаван ээинин 22 фабрика-лары, куш чуургазы болгаш диеттик зыт бугуруренин талазы-биле күрүмүнүн үш куш фабрикаларын амыгалага кири-ген.

Ол бүгүнүн ачызында республиканын малчынары эртен беш чылда зыт белеткенин ий катан, чуурган — 3,5 на-тап, сүтү — 75 хуу улгатырар алган. Болганын. Бир ниенен сүт сазлазы 1041 килограммга көвүдүш, хаван-нарнын хонукта ортумак немелде деңизи 552 граммга чет-кен.

«Семеновский» совхозна сүт бугурур улуг бугурулге че-рин амыгалага киригенин соонда сазчыларын күш-ажы-лынын бугурулгезин бугурур-чартып катан улгатын, бир центнер сүт бугуруренин дорт чарыгалдар чүлге 0,7 кижи-хүнүгө деңгемил турар. Ол совхозтун сизин култураларын тараан одар шөлдери эң чик өрткенин мал чемин берип ту-рар болгаш ол шөлдерин бир мал чемин едиңизе чүлге 2,3 көпкөн бооп турар.

Ангы үеде кышка удуур ол ажил-агыйда силос болгаш сенжы 650 муң тонна хирени азы бир инекке-ле 10 тонна амажыр кылдыр белеттээ.

КОЛЛЕГИЯ ХУРААЛЫ

Бо чылдын август 19—20-де ССР-нин Юстиция минис-терствозунин Коллегиалынын аналдашкан республикалар-нын дээди судтарынын даргаларынын болгаш юстиция ми-нистрлеринин киржигезин-биле калбак хураалы болуп эртен.

СЭКН-нин XXIV съездинин шийткелери-биле холбаш-тыр социалист хойлу-дурму улуг быжыглаар, хойлу-дурму үрээр чорукту болдурбазынын, улус ажал-агыйында эрге-дурму ажалдарын экижидер, чонун хойлу-дурму ки-жизидигенин күштердирер талазы-биле айтырларын кол-легия чугаалажы көргөн.

Коллегия юстиция органнынын болгаш судтарын ки-жизидигенин сүтү шын кылып чорударынын талазы-биле ажалдын деңгемин бүгү хемчеглер-биле белдеринин, сүт чорудуугаларынын кижизидигин ужу-дузун экижидерин, оон-биле калы социалист хойлу-дурму шийткел сагыныларын, судтарга, хамчытын мурунда суд системасы-нын кол кезе—районун (хоорайын) улусчу судтарына херектерин болгаш хомузаларын шалкыкын көөрүнүн эрге-жок чугаалажыч угаандырган. Суд органны болгаш юсти-циянын өске-да албан черлери чоңу хойлу-дурму са-гынар чорукка кижизидерин күштердирер, социалист хойлу-дурму быжыглаар, хойлу-дурму хажыдып, үрээр чыл-дагааларынын болгаш байдалдарын узулгаш талазы-биле хем-чеглерин дээтинин белдер чоруга-биле хой-ниини база кү-рүне организандары-биле, ажалчы чоннар коллективтери-биле харылааны үргүзү калбартыр ужурау.

КОРУМ-ЧУРУМУНУ БЫЖЫГЛААР

Барыс-Хемчик районун Аж көлө Сөвдинин сессия-ага хой-ниинин корум-чурумун быжыглаар дугайын да айтырарын чугаалажы көргөн. Сөөлгү чылдарда хой-ниинин, күш-ажыдып са-гылга-чурумун үрээр чорук-тарын кызырдып келгенин көлө Советтин күсөөсүнүн даргазы О. Арис-оол илетке-динге, депутаттар саналда-рынга чугаала.

Советтин дөңсөөсүнүн 60 ажы дүжүнүн составын улусчу дүжүнүн ийи шта-вы, эш хуузуун ийи суу ажаллап турар. Дүжүнниктер суурга ажаллап дөңсөөнү-лап, хой-ниинин корум-чу-румун хайгалар, чурум грек-чидерин сагындарын келгеш. Дүжүнниктерде коммунистер, комсомолчулар, партия, совет активтери, бугурулгенин му-ракчылары быжыглаткан.

Дүжүнниктер К. Монте, А. Көмбү болгаш өскөдөр-да хой-ниинин ажалын ак сеткил-де күсөөдүн, корум-чурум грекчидерин илердир талазы-биле дидим болуп келгенин.

Араганын ужуу-биле ко-рум-чурум үрээр, харын-даа айылдагы кем-херек үлгүдир чоруктар ам-даа бар. Бо чыл-дын эртен айларында 11 ки-жи ээиряктер сергездир кир-геш, 5 кижи тораал-шиит-кеге оонашкан. Шийткелге амыттыг ажал кылбас, хуу-зулда байырын болгаш, ара-га-дарык ханымка кижилер көлө Советтин дөңсөөсүндө ам-даа барын саял берип ашутаттар шүгүмчүлөөн.

Эш хуузуун судтары күш-ажыдын сагылга-чурумун ужуу, ажал шыг үскөн ки-жилерин херез көрүп, тор-

Аштырышкынның эгези

Герман армиянын 8-ки ча-даг шериг дивизиясынын хи-налда черинин саздап чы-кан чагазын совет кезек-тер алган. Ол чагада ефрей-тор Кондрат Дулеринин боду-ну акмыкта бижээни болза:

«Шеригте дорт чыл, оон ийизин дайыма эртердим. Базулг дайын ам-на агаалып шыккан-гыр. Амга чедир кы-лып келген дайымыс анаа-ла өөрдүлгө-дир ийи. Орус-тар—дидим, аразданар-биле дөмөй тузучу билер-дир. Эр-ги өөрүлөп ролда. Барык кижин артаан. Долгачыр чаа солдаттар, олар үр-даа болбас, давалкан ораныкче чоруп, тур. Өлүктөкчидерин болгаш балыглаткыларын узуу дай-ымын хууну-не кылып ту-рар. Тылдеге удаас деп ко-мамулалымыс бисти чаш уруттар деп суртаалдан турар-дыр. Оон шын, мезгил сол-даттар боттары эскерип ту-рар.»

К. Дулерин чагазын чага хынаар кижин мычча деп бижин каан болган: «Эн-дентин. Дулерин хой дайы-га киришкен. дидим солдат болгаш. Ыччалдагы анаа ха-маарыштыр анаа хыналдан тургузар, демделге кылар бижикти белеттээр.»

22-ги эскадронун туттур-ган ужуу-чуу Фридрих Вольенбергере мындыг чага чорган: «Бистинде холдуг чү-ве чок ийи. Сени госпиталь-а алпарга соонда бистин эска-драны уштан каанкан. Эрги кижилерин өзөш артаан, хун бүрдө-ле самолёттары андара алпн турар. Анык, да-ры чылды билбес оолдарын не-мей чорударга чүу боор. Хоо-чунар безин айылдыкын ужулар-дыр. Шаандыг ыш-каш мындыг бугурулгезин чүу чок болган. Эрги самолёттар

тар болгаш лавчылар боо-лаашкыны таварышты. Слотим биле Баронович ар-зыкта үр долгачымыс. Пар-тизанар ийи кап мурунда көөрүгүнү үрөп каан. Оон чорун км артип чоругууда баа-ла мындыг болган. Арыг-дан дөңсөп үнөш тыныгы ар-тын. Бистин машинамыта дорт кижин өлүктөп, үш сол-дат балыглаткан болду. Хоо-куй Пауль өлүктөп. Ол анаа шегелей дөңсөп болду. Ол дугайын оон калайыкта дын-патпайн көр, сарым. Эмел-даа үеде болза оон дайын ийдеп орауш. Бересюн чоо-гуна дын-ла тууштуруш, бистин ролдан 40 кижин чок болду.»

39-ку чадаг шериг дивизиянын 206 полугун 3 ротазынын ефрейтор Клаус бодуун төрөдигенин: «Рос-сияда дайын операцияны Францига бодарга сыр өскө-дир. Силерин-биле катан ужуражыр ийдегенин чок апарды. Политун чартык ке-

алган эртеми амыдыралче орутун өге бажымы болган. Тулш Чолдай ол ажалы-га ам 33 чыл ажалдаан. Бо үенин дугурууда малдын баш саанын өстүрер, продукутуун бедидер болгаш малды аны-буру аарыглардан камгалаар даш күжүн, билин ол хара-чокка бараалгадып келген.

Хоочун коммунист 1967 чылда пенсияга үнзе-даа, сов-хозтун Арыска салбырында ветфельдтер болуп ажалда-ныан. Ол, анык тускай эр-темин калдарга бодуун ар-га-дуржулазын дамчыдып бе-роп турар.

Тулш Чамарыновна чеди уругларын ией. Уруглары-нын кижизидигенин даш док-амаал сагып салып, эртем сургулга өөрдип алган. Оон уруглары база-ла төлөнтп кижилер болган.

Хоочун коммунист чүт-күдүг күш-ажыды беди-би-де үнелеткен. ТАР Бие хура-л Президиумунун Хундулгэ би-жиг, Совет чакаттын белик шийталары: «Куш-ажылга шийталар дээш», «Кур болгаш курукан черлери шийте-дип алганы дээш» деп медаль-дар оон хөрөөн каастап чо-руур.

«Буиниң аванын бажы кө-гөрип, ол алган хараке чоок-шудай берсе-даа ажал-ишке, уран чууде кижизидер ажал-дан турда аныксын херек» деп оон үе-чегези чугаалажы олурар. Ындыг кижилер чонга хундулгедиг болгаш мактал-дыт.

Т. ОЧУР.

МАЛЧЫН ӨГ-БҮЛЕ

Тес-Хем районун «Ак-Эрик» колхозунун хойжуу Соия Динкеринин үрөгүн өг-бүдө-биле кады 22 чыл ажалдаштын. Оларын ка-дарчы ажылы 1948 чылда 400

УЗБЕК ССР. Нукустун Культура бажынын «Кыр кыс» («Дорте кыс») деп уузусу ансамбл Кара-Калпак автоно-мун республикада ат-сугалыг коллективтеринин бирөөн. Узбекстандын ленинчи комсомолунун лауреады ол ан-самбле Каракалпактын комсомолторлары боттарынын чо-гаалдарын таварыштыр тургузу берип турар.

Каракалпактык дөңсөөдө алдарына тоожуу «Дорте кысты» адын ансамбле тыныска. Ол коллективтин ре-пертуарынын хой кезин уузутун аналгалар, ырлары өзөп турар. Бот-тыктың артистер тараалжыларга болгаш хой-жуларга. Аралдын балыкчыларыга болгаш үстүрү бугу-рулгелерин ажалчыларыга бо-ла оон көргөскөн турар.

ЧУРУКТА: ансамблдин киржикчилер «Ак олтын» («Ак алдын») деп тамымы күсөөдүн турары.

А. ЛИХВАРЬНЫН фотоу.

(СЭТА-нын фотохрониказы).

Суд залындан

КЕЗЕМЧЕ КӨРГҮСКЕН

ЕРЕВАН. (СЭТА-нын көрр.). Ереванын кодитер-мака-рон комбинатынын кылы-ларына сазын алыңкылар үр үеде хомулал келгенин. Ре-спубликанын барашан ыр-парынын талазы-биле күрүнө инспекциязы сөөлгү үш чыл тургузуна ол бугурулгенин продукцияны кам уаа хы-нал, дыка хой шынар чок кы-лыгларын илердип турган. Ыччалда-да комбинаттын удуруткучлары ону тооп көр-бөшөр. Шынар чок продук-ция бээр үргүзүлүп турган. Күреспекциянын материал-

дарына үндөйлөш, бугуру-генин баштар черинге харын-саалга оонаган. Армян ССР-нин Дээди судунун кем херектер талазы-биле суд коллегиязы комбикатын директору Г. Мисесянин, кол инженер Э. Арустамованы, техникти контроль кижизидигин патал-ныти Г. Веренатты болгаш комбинаттын контролёру А. Мкртумянын ажаллап турар черлеринге элп-чазыр ажал-га шийдил, ал санында өл-үрүн палатындан тыртар деп шийттирөөн.

Фашист эжелекчилер 1941 чылдың чайынында болгаш күзүнүндө совет-герман фронтунан чүну бижип турганы

40—50 кижин бар. Кышка че-дир дайымын доостурунга ийдеп тур бис. Ыччалда-да чүвөсү калат билер, чылыг хөрөмөсүн болгаш хол ха-мы кургавырал алдым.

Ефрейтор Отто Залбингер бодуун төрөдигенин мынча деп дамчыларын ораалда-кан: «Москвага чедир өзөш-

едилер Россиядан көзү турар билер-дир. Дыка хой хөрө-мөсү боттарынын чок ки-жилеринин дугайын билеп алып даш вокзалга кыры-оларын полдини тарады сым-ыры, бажылаткан келген солдаттарга ужураштырбас-тар.»

1941 чылдын август 15-те

риглерге өлүмүг согушкуну чер болганга таварыштырп, гитлерин «ачымын дайын» буурткан.

Немец солдаттар, офицерлер болгаш генералдар дайы-ның баштайгы хундиргезинде Чоан фронтта берге байдал-ды, аар чидиргелерин дугайын минин, бижип ужурга таварышкан. Фашисттер Германиянын аштырышкынынын эгези ол.

совет лейтенантылар Осонин болгаш Гремечев 132 чадаг шериг полугунун штаб маши-наын тузуп алган. Анаа чо-раан документтерин ара-мында немец командвалдык бир дукалы чораян. Ында чугаалан турары:

«Хей солдаттар, харын даа офицерлер орус союстан кор-гун турарын каттыкышкып-нар командирлерин дайыдып турар. Угаан салып турар ол коругушкунуң чылыг-даа чөккөсүн дукалы-биле соңка-дыр керек. Балг бугурурар көрбөш чылдагы-биле дай-ымын уламчыгын турарын солдат бугурун тайылбырла-нар. Пропаганда ротаны бо-аымыз эгезөөн, көзөктөр ко-мандирлери анаа дукалар ужурау. Солдаттар-биле чу-гаалажып турган, дайымын төвчүлүгүн дугайында тод-ар чүвө чугаалан болбас. Дай-ымын төвчүлүгүн дугайында ажал-буру чугаалар кылыр чөре күзөлткү эвес.»

Шериг ламазы Эрик Някел-

АВГУСТ 27-ДЕ

МОСКВАДАН

17.55—Сөөлгү медальер. 18.10—«Аж чер». Урун-теген фильмин баштайгы үндүрүгези. 3-кү серияны. 19.15—«Батраттыг концерт». 20.10—«Ужурамылга». Көрүктүлгенин чалазын бугуулар дамчыдыга.

НЫЗЫЛДАН

21.00—Телемедальер. (тыва дылга). 21.20—«Чүрекирлер руль артында». Кыска фильм. 21.40—«Нижин болгаш хой-лу». Дамчыдыга. 22.10—Телемедальер. (орус дылга). 22.20—Чаралалар, рекламалар.

МОСКВАДАН

22.30—Дамчыдыгалар программасы. 22.35—00.01 «Кре-постная антриса». Урал-теген фильм.

Салар

Бөгү республикага булу-таар, частаар агаар болур.

Хаттын секундда дүргөл 5—15 метр. Агаарын темпе-ратурамы 20—25 чылды болур. Кызылга бөгүн, дымчараш частаар, агаарын температу-рамы 21—23 чылдыр.

Редакторун ораалчымы Б. Н. КАРАШПАВ.

САДЫН АЛЫЧЫЛАРЫНЫ КИЧЭНГЕЙИНГЕ

«САЯНЫ»

универмаг бо чылдын августун 29-та

ЧАЙГЫ, ЧАСКЫ, КУСКУ, НЫШНЫ ТОННАР

САДЫЛАШКЫНЫН КЫЛЫР

Эргим сазын алычылар! Ол хун эр болгаш херөжөп улус кедер херектөөштерин, шаштары, чуул-буру хевирлг болгаш кылды-даа ондуг чайгы, часкы, куску болгаш кышкы тоннарын универмагтан көп болуп ап, сугалаанынамы са-лып ап болур килер.

Силерин «Салы» универмагче чалап тур бис!

ДИРЕКЦИЯ.

АВГУСТ 27-ДЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Буураамтарын шпелет» 9.30, 11.25, 13.20, 15.15, 17.40, 19.05, 21.00 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Салыкты моортайым чаа ужурадым» 10.00, «Мээң сөөлгү танго» 15.00, 17.05, 19.40, 21.15 шактар-да.

«ПИОНЕР»: Уругалар динг чуруктар 9.00, 10.20, «Эрес дидим беш кижин» 11.40, 13.30, «Аппачин аас-кешин» 15.20, 17.10, 19.00, 20.50 шактарда.

«НОСТОН»: «Ажыраар арымын дүш» 15.00, «Гайдукар-нын өскөн негезинин» 17.00, 19.00, 21.00 шактарда.

ЧАЙГЫ КИНОТЕАТР: «Олео Душан» 17.00, 19.00, 21.00 шактарда.

«СИНЕТИН»: КУЛЬТУРА БАЖЫНЫ: «Ол хундөд» 18.30, 20.30 шактарда.

«СОВЕТ ГЫЛАНЫН 10 ЧЫЛДЫ» КУЛЬТУРА БАЖЫНЫ: «Азыркы» 19.00, 20.50 шактарда.